

Het twaalfde putdeksel

Opdracht 1: Leestekst

In juli 1943 bombardeerden geallieerde vliegtuigen de Fokker-fabriek in Amsterdam-Noord. De leestekst vertelt wat er toen gebeurde.

De plaatjes bij deze tekst zijn gemaakt door kunstenaar Hester Oerlemans. Ze staan op elf putdeksels. Die vertellen samen het verhaal van de bombardementen. De putdeksels liggen op pleinen in de Van der Pekbuurt en de Vogelbuurt. Op de rand van de putdeksels staan de namen van de slachtoffers. Het is een monument ter herdenking van de meer dan 200 slachtoffers. Maar het twaalfde putdeksel is er nog niet.

Anthonie Fokker was vliegtuigbouwer. Hij had een grote vliegtuigfabriek aan de Papaverweg 31-35 in Amsterdam-Noord. In de Tweede Wereldoorlog moest zijn fabriek voor de bezetters werken. Daarom wilden de geallieerden de fabriek bombarderen. De drie bombardementen in juli 1943 moesten de fabriek uitschakelen.

(Geallieerden: de samenwerkende Engelsen, Fransen en Amerikanen.)

Er werden in juli 1943 erg veel bommen van 227 kilo per stuk losgelaten.

Ze werden afgeworpen door geallieerde vliegtuigen.

Op 17 juli door 44 Amerikaanse B-17 bommenwerpers.

Op 25 juli door 12 Engelse vliegers met B-25 bommenwerpers.

Op 28 juli door Franse vliegers met 12 Douglas A-20 Havoc bommenwerpers.

War Pigeon SPY verwijst naar verzet tegen de Duitsers. Postduiven konden

niet alleen brieven bezorgen. Ze konden vanuit de lucht ongezien

fotograferen: bijvoorbeeld de Duitse linies (is wel gebeurd) of de

Fokkerfabriek (is niet gebeurd). De oorlogsduiven waren goede spionnen en

een soort verzetsstrijders. Drones waren er toen nog niet.

In juli 1943 werd de Fokkerfabriek drie keer aangevallen. De meeste Amerikaanse, Engelse en Franse piloten waren erg jong en hadden weinig ervaring. Je ziet op het putdeksel 'Piloot' het kleine dashboard uit een cockpit van toen. De piloten vlogen zonder computers, die waren er nog niet. Ze hadden het bombarderen nooit met een computer kunnen oefenen.

Op 17 juli 1943 vlogen de Amerikanen met heel grote Flying Fortress B-17 bommenwerpers naar Amsterdam-Noord. Ze moesten hun bommen van 6 kilometer hoogte precies op de Fokkerfabriek laten vallen, maar dat mislukte. (Een 'Flying fortress' is in het Nederlands een 'vliegend fort', dus een vliegend kasteel. De B staat voor Boeing fabriek die de toestellen maakte).

Op zondag 25 juli 1943 voerden Engelse vliegers een aanval uit op de Fokkerfabriek. Het werken voor de Duitse luchtmacht moest stoppen. De Engelsen vlogen in kleinere toestellen: Mitchell B-25 bommenwerpers die lager konden vliegen.

Op dit putdeksel zie je de nog kleinere Douglas A-20 Havoc bommenwerpers. Die werden gebruikt voor de derde aanval op de Fokkerfabriek op 28 juli 1943. Ze werden bestuurd door Franse vliegers van het Lorraine Squadron.

De stippenkaart laat zien waar de bommen van 17 juli 1943 vielen. De Fokkerfabriek werd niet geraakt. Alle bommen vielen op woonwijken. De kaart is door een Amsterdammer gemaakt. Op zijn fiets ging hij naar alle gebombardeerde wijken in Amsterdam en tekende daar de bomkraters in. Na 17 juli 1943 is hij daarmee gestopt.

Het putdeksel St. Ritakerk verwijst naar het 'wonder' van 17 juli 1943: een bom trof de kerk die vol zat met 500 kinderen, hun ouders en leraren. Als door een wonder werden er maar elf mensen gedood. Maar het was voor allen een angstige gebeurtenis die ze nooit meer konden vergeten.

Het putdeksel BANG heeft twee betekenissen: BANG is het geluid van de inslag van een bom en de mensen in Amsterdam-Noord waren daarna extra BANG voor bommen.

'Friendly Fire' is de naam van het kunstproject met de elf putdeksels. De putdeksels vertellen samen het verhaal van de bommen op Noord. De geallieerden wilden de Fokkerfabriek raken omdat die voor de Duitsers moest werken. Maar bijna alle bommen vielen op de Van der Pekbuurt, de Gentiaanbuurt en de Vogelbuurt. Het waren onze vrienden die - zonder dat te willen - meer dan 200 kinderen en volwassenen doodden.

Het monument is gemaakt door kunstenaar Hester Oerlemans en werd op 17 juli 2018 onthuld. De putdeksels zijn even groot en op dezelfde manier gemaakt als echte putdeksels. Maar er zijn twee verschillen:

In de rand van deze putdeksels staan de namen van meer dan 200 slachtoffers.

Op de putdeksel heeft Hester gekleurde plaatjes gemaakt die samen het verhaal van de bombardementen van juli 43 vertellen.

Maar het 12e putdeksel ontbreekt. Jij gaat op zoek naar het geheim: wat is Hester vergeten te tekenen?

Ga verder met de volgende opdracht. (Opdracht 6 bewaar je voor het eind.)